

RIJEKA

»Želim ljude činiti sretnima«

— Unicefov ambasador dobre volje i makedonski popularni pjevač zvijezda Toše Proeski posjetio je u srijedu 31. svibnja Caritasov dom za žene i djecu, žrtve obiteljskog nasilja »Sveta Ana« i tom prigodom darovao LCD projektor i prijenosno računalo za prijeko potreban rad doma. Darovi su kupljeni od dijela prihoda koncerta koji je u organizaciji Primorskoga radija održao u četvrtak 1. lipnja u rasprodanoj Dvorani mladosti u Rijeci skupa s Makedonskim simfonijskim orkestrom »Alea«.

O motivima te akcije Proeski kaže kako mu je ona priuštila iznimno zadovoljstvo te je rekao: »Ne želim je komercijalizirati i mnogo pričati o tome. Ja samo želim ljude činiti sretnima jer to i mene veseli.« Proeski je pomogao u obnovi dviju klinika u Makedoniji, staračkih domova, nosilac je brojnih akcija i u Bosni i Hercegovini te ističe da njima teži da svijet bude bolji nego što je sada.

Taj vrsni interpretator, student IV. godine solopjevanja, koji nastupa na humanitarnim koncertima već dvije godine, dobitnik je statue Majke Terezije. Rijetko ga se može vidjeti bez krunice koju je dobio od blagopokojnoga pape Ivana Pavla II. nakon njegova posjeta Majci Tereziji u Calcutti. »Riječima je teško opisati što ova krunica, koju je sam Sveti Otac blagoslovio, znači u moje životu, osobito kada znamo tko je bila Majka Terezija.« U svojim intervjuima često naglašava da je vjernik i smatra Božjim darom svoje bavljenje glazbom. Govoreći o važnosti vjere, ističe: »Vjera je ono što nas jedino drži da idemo dalje. Danas je nažalost mnogi gube i izlaze s tračnica. Gube put koji je dobar! Potičem mlade da ne gube vjeru, jer gubeći vjeru u Boga, gube vjeru i u sebe.«

Voditeljica Caritasova doma »Sveta Ana« s. Suzana Samardžić dobitnica je nagrade Primorsko-goranske županije za svoj rad i njime je impresionirala i Primorski radio da se uključi u akciju, rekao je direktor radija Denis Blašković. Mladom glazbeniku i direktoru radija zahvalila se voditeljica doma istaknuvši kako je to dokaz da na ovome svijetu još uvijek ima ljudi koji s ljubavlju nastupaju, kako na pozornici tako i izvan nje. Rekla je da su u domu, osim djece i žene iz cijele Hrvatske, i djeca i žene s Kosova i Srbije.

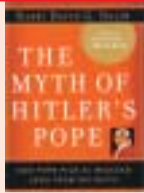
Helena Anušić

● Toše Proeski u društvu sa s. Suzanom Samardžić, voditeljicom Caritasova doma »Sveta Ana«

povijesni osvrt

Dr. Jure Krišto

Uz knjigu: Rabbi David G. Dalin, *The Myth of Hitler's Pope. How Pope Pius XII Rescued Jews from the Nazis*, Regnery Publishing, Inc., Washington, DC, 2001, 209 str., cijena US \$27.95.

Židovski rabin brani Pija XII.

Godine 1963. u Berlinu je premijerno igrana predstava Nijemca lijeve orijentacije Rolfa Hochhutha »Namjesnik«, u kojoj je papa Pio XII. predstavljen kao šutljivi promatrač progona Židova tijekom Drugoga svjetskog rata, što je navodno i razlog tolika njihova stradanja.

Predstava ujedno označava početak napada na papu Pija XII. i na ulogu Katoličke Crkve u ratu. Povremeno, ali u manje-više pravnim razmacima, javljaju se novi autori s ubojitijim naslovima knjiga koje ostavljaju dojam da im je jedina svrha blaćenje poglavara ugledne vjerske zajednice i Crkve kao institucije. Jedan od takvih autora je i John Cornwell, britanski novinar i katolik koji je 1999. objavio knjigu »Hitler's Pope. The Secret History of Pius XII« (Hitlerov papa. Tajna povijest Pija XII). I među Židovima se našlo takvih autora. Najočitiiji primjer je Jonah Godhagen, koji je objavio nekoliko protukatoličkih knjiga. Godine 1996. objavio je »Hitler's Willing Executioners« (Hitlerovi dragovoljni krvnici), u kojoj za holokaust optužuje cjelokupan njemački narod i Katoličku Crkvu. Šest godina kasnije objavio je knjigu, čiji naslov govori sam za sebe, »A Moral Reckoning: The Role of the Catholic Church in the Holocaust and Its Unfulfilled Duty of Repair« (Moralna osuda: Uloga Katoličke Crkve u holokaustu i njezina neispunjena zadaća ispravljanja).

Židovski rabin David G. Dalin, profesor povijesti i političkih znanosti na katoličkom sveučilištu »Ave Maria« u Naplesu na Floridi, to više nije mogao trpjeti te se prihvatio posla odgovaranja svim tim napadačima na papu Pija XII. i na Katoličku Crkvu. Njegovo je polazište bilo, dakako, postojana tradicija u židovstvu o nemjerljivo doprinosu Katoličke Crkve i pape Pija XII. osobno u spašavanju Židova tijekom rata, tradicije koja se pred njegovim očima počela rušiti.

Jedna od bitaka »kulturnoga rata«

Pored argumentirane diskusije o ulozi pape Pija XII. i raznih katoličkih institucija u spašavanju Židova, vrijednost Dalinove studije je što upozorava na bit problema oko učestalih napada na papu i na Crkvu. Prva Dalinova konstatacija je da je »bitka oko reputacije pape Pija XII. jedna od povijesno najvažnijih bitaka kulturnog rata« (str. 2). Dalin nas time podsjeća na angažirane hrvatske katolike na početku XX. st. koji su sve do raspada prve jugoslavenske države posvećivali iznimno puno pozornosti i pridavali važnosti »kulturnoj borbi«. Riječ je, naime, o vrijednostima koje će dobiti formativni status pojedine kulture i društva. Kako je današnji svijet globaliziran, tako i ta »kulturna borba« postaje zapravo borba za vrijednosti kojima će se ravnati suvremena

zapadna civilizacija. Rabin je svjestan, naime, iznimno agresivne ljevičarske intelektualne klase koja želi eliminirati s društvenog obzorja ne samo Katoličku Crkvu nego vjeru kao takvu što, dakako, uključuje i židovstvo. Stoga ga ne začuđuje da su najžešći kritičari pape Pija XII. ujedno i žestoki protivnici pape Ivana Pavla II (2). Dalin ne čini još jedan korak koji bi ga doveo do zaključka da su stajališta te ljevičarske intelektualne klase zapravo nova religija, i to ne bilo kakva tipa, nego upravo fundamentalističkoga. Naime, svoja stajališta i nova vjerska uvjerenja žele nametnuti drugima nasrtljivo, agresivno, čak prisilom.

Zloraba holokausta kao batine

Drugi važan uvid koji nudi rabin Dalin jest da su današnji najkomercijalniji napadi na papu i na Crkvu »zapravo unutarkatolički argument o usmjerenju Crkve danas« (2). Suvremeni kritičari Katoličke Crkve uopće se ne bave holokaustom, nego ga jednostavno zlorabe kao najveću batinu kojom udaraju protiv onih u Crkvi koji se ne slažu s njihovim liberalnim stajalištima o seksualnosti, pobačaju, kontracepciji, celibatu, ulozi žene u Crkvi i sličnim pitanjima (2). Rabin Dalin nije, dakako, sretan zbog te zlorabe židovskoga uništenja - on ga naziva prepodom na holokaust. Nije naodmet Dalinovo zapažanje da protupapinsku kampanju vode bivši katolički sjemeništarci, bivši svećenici ili srditi liberalni katolici. Uistinu, pored bivšeg sjemeništarca Cornwella, bivši sjemeništarac Garry Wills autor je knjige »Papal Sin« (Papinski grijeh), a bivši svećenik James Carrol, koji je objavio »Constantine's Sword« (Konstantinov mač), jedan je u nizu protupapinskih bivših svećenika poput Carla Falconija koji je 1965. godine objavio knjigu »Šutnja Pija XII« na temelju dokumenata koje mu je pribavila bivša jugoslavenska Udba. U kritici Cornwellove knjige i sâm sam upozorio kakve neprocjenjive štete mogu nastati kad pojedinci svoje osobne probleme i frustracije rješavaju na nekom općem, ponekad planetarnome planu. S tim u vezi, više je nego zanimljivo da je jedan od žešćih kritičara Katoličke Crkve danas u Hrvatskoj bivši bogoslov danas novinar Drago Pilsel. U svjetlu analize rabina Dalina možda ne treba čuditi što je upravo Pilsel nazvao moju kritiku knjige »Holokaust u Zagrebu« antisemitičkom i skandaloznom. Nije se teško složiti s Dalinom da Pilselu, kao i mnogim srditim (možda frustriranim) liberalnim katolicima nije ni najmanje stalo do holokausta, nego se služe trpljenjem Židova da bi mogli silom nametnuti svoje nazore u Crkvi. To najbolje potvrđuje činjenica da je i Pilsel napao zagrebačkog nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića, pozivajući ga da pro-

mijeni uredništvo »Glasa Koncila« koje se »drznulo« objaviti moju kritiku rečene knjige.

Rat protiv vjere

Trče na što upozorava rabin Dalin jest da su svi ti napadi dio »liberalnoga kulturnog rata protiv tradicije« koji se očituje u »napadu na Katoličku Crkvu i tradicionalnu religiju« (3). Tu su ulogu preuzeli liberalni mediji koji su spremni od nevaljelih povijesnih knjiga napraviti bestselere samo zato što podgrijevaju kritiku svega što je vezano za Katoličku Crkvu, a u konačnici za religiju. Knjige, pak, koje su potkrijepljene argumentima i dokumentima, koje su temeljene na solidnoj i poštenoj povijesnoj analizi, ali su u raskoraku s očekivanjima, ti isti mediji ignoriraju. Rabin Dalin obilno ilustrira svoje tvrdnje (2-32 mjestimice, 111-125, 111-125), kao što bismo ih i mi u Hrvatskoj mogli obilno ilustrirati.

Taj »kulturni rat« protiv tradicije i vjere ide natraške. Povod je nesnošljivost liberalnih krugova prema blagopokojnome papi Ivanu Pavlu II, prema njegovim teološkim pogledima i prema njegovu vođenju i viđenju Crkve, a konačni cilj je optužba pape Pija XII. i Katoličke Crkve općenito zbog navodna antisemitizma, i manjkava ponašanja u holokaustu. Crvenu krpu ti su kritičari Crkve vidjeli kad je papa Ivan Pavao II, k tome Poljak, odlučio proglasiti Pija XII. blaženim (111-112). Treba upozoriti da je i Crkva u Hrvatskoj, kao i njezina čelna ličnost u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske nadbiskup Alojzije Stepinac, kolateralna žrtva upravo te intencije i toga napadačkog procesa. Stepinac i Katolička Crkva u Hrvatskoj optuženi su zbog navodne suradnje s ustaškim režimom te sudionijstva u uništenju Židova u Hrvatskoj. Povod ponovljenim optužbama bilo je također proglašenje Stepinca blaženim.

Židovska istina o papi Piju XII.

Dalin je siguran da bi ideja o »Hitlerovu papi« poslijeratnoj generaciji Židova bila skandalozna, jer je protivna njihovim spoznajama i iskustvu. Od Alberta Einsteina, Chaima Weizmana, budućega prvog predsjednika Izraela, Golde Meir, izraelske premijerke, do dr. Aleksandra Safrana, glavnog rabina Rumunjske, javno su iskazivali svoje divljenje i zahvalnost papi Piju XII. za sve što je učinio u spašavanju Židova (14-15). Ima i drugih Židova velika ugleda i visokih pozicija koji su slično govorili o papi (i o zagrebačkom nadbiskupu Alojziju Stepincu) koje Dalin nije mogao spomenuti, jer bi mu se popis odužio.

Štoviše, postoji u židovskoj memoriji pohranjena tradicija o benevolentnu odnosu mnogih papa kroz stoljeća, počevši od Grgura Velikog na prijelazu iz VI. u VII. st., preko Bonifacija IX, renesansnih

papa do Pija XI. i Pija XII. u XX. st. Dalin citira tekst bule pape Inocenta IV. iz 1247. kojom se suprotstavlja protužidovskoj propagandi o uporabi ubijene djece u vjerskim ceremonijama (29-30). Sličan edikt izdali su i pape Grgur X. godine 1272. (31), Martin V. godine 1422 (31), Pavao III. godine 1540 (31-32) i mnogi drugi pape i visoki crkveni dostojanstvenici (32-33).

Veći dio knjige rabin Dalin posvećuje izravnoj obrani Pija XII, osobito njegove uloge u Drugome svjetskom ratu. Dalin ističe da je već Pacellijev otac tijesno surađivao i prijateljevao s rimskim Židovima, a takav je odnos imao i njegov brat. Obiteljske vrijednosti usvojio je i budući papa. Od svog dolaska u München u ulozu nuncija u Bavorskoj 1917. godine, sprijateljio se sa Židovom Brunom Walterom, slavnim ravnateljem Minhenske opere, i još slavnijim skladateljem Gustavom Mahlerom. Obojica su kasnije postali katolicima, gdje se utjecaj prijateljavanja s vatikanskim nuncijem ne isključuje. Već je tada Pacelli uspješno intervenirao za zadržavanje židovskog glazbenika Osipa Gabrilowitscha, nakon čega se glazbenik odselio, preko Švicarske, u Sjedinjene Američke Države (50). Dalin ističe da ni jedan od tih ljudi, koji su ostavili pismena svjedočanstva o prijateljavanju s Eugenijem Pacelijem i njegovoj pomoći Židovima, nije spomenut u popularnim knjigama koje ga napadaju. U njima nije spomenuto ni to kako je papinski nuncij Pacelli pokušao osujetiti ubojstvo Židova Waltera Rathenaua, njemačkog ministra vanjskih poslova (ipak je bio ubijen jer je odbio policijsku zaštitu) (51). Još je nevjerojatnije da, recimo, Cornwell ne spominje Pacellijevo prijateljavanje od školskih dana sa Židovom Guidom Mendesom, dok nadugo raspreda navodne antisemitske utjecaje jednoga njegova učitelja (54-56).

Rabin Dalin ilustrira kako se kritičari pape Pija XII. služe istrnutim citatima iz njegovih pisama, iskrivljenim tumačenjima, namjerno pogrešnim prijevodima i sličnim nepovjesničarskim postupcima kako bi ga optužili zbog antisemitizma. Tako Cornwell izdvaja nekoliko rečenica u kojima nuncij Svetoj Stolici opisuje komunističke vođe Eugena Levina i Rosu Luxemburg kao neuglađene, prljave, proste i nepristojne, uz napomenu da su Židovi, kao i dosta drugih koji su uspostavili Sovjetsku Republiku Bavorsku. Iako se to samo po sebi ne bi moglo protumačiti kao antisemitski ispad, cijela konstrukcija pada u vodu kad se zna da je tekst namjerno loše i tendenciozno preveden (52-53).

SVRŠETAK U SLJEDEĆEM BROJU

Rabin Dalin je svjestan iznimno agresivne ljevičarske intelektualne klase koja želi eliminirati s društvenog obzorja ne samo Katoličku Crkvu nego vjeru kao takvu, što, dakako, uključuje i židovstvo.

■ RIM

Molitva za branitelje i domovinu

— Povodom Dana hrvatske državnosti, koji se slavi 25. lipnja, u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu u nedjelju 11. lipnja, na blagdan Presvetoga Trojstva, misnim slavljem svečano proslavljen Dan hrvatske državnosti. U organizaciji Hrvatskoga veleposlanstva pri Svetoj Stolici, te u zajedništvu s tridesetak svećenika - studenata i obnašatelja različitih služba u Rimu - Među pet redovnih članova požeškog Zmajskog stola nalazi se i mons. Josip Devčić, rektor Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima.

Pozdravljajući sve nazočne, mons. Bogdan je istaknuo: »U našim molitvama večeras se posebice spominjemo onih koji su domovini dali najviše što se može dati - vlastiti život. Molimo za pokojne hrvatske branitelje. Mislimo i molimo i na sve one koji su u posljednjem ratu i poraću duboko ranjeni u svojoj duši, u svojim srcima, u svojim pravima, na sve one koji su prezreni, napušteni, nezaposleni, koji gube smisao vlastitog postojanja, pa nažalost i ruku podižu na sebe same. Molimo dobrog Boga da na nanese zla i nepravde, ne odgovaramo zlom, nego dobrom.

Mislimo i na sve one koji imaju pravo, dužnost i povlasticu govoriti javno u medijima. Neka njihova javno izgovorena ili napisana riječ i poruke svih medija budu u službi općeg dobra. Neka to bude promicanje vrijednosti vlastitih europskoj uljudbi koja u svojim temeljima i u svojim korijenima ima Sveto pismo.«

U propovijedi, tumačeći čitanja svetkovine Presvetog Trojstva, mons. Bogdan je poručio: »Danas, na svetkovinu Presvetog Trojstva, u ovoj svetoj misi, što je prikazujemo za svoju domovinu, mi molimo za sve naše sunarodnjake, Hrvate, za sve stanovnike naše domovine da im se ne pomuti pogled ni prema gore ni prema dolje. Neka uvijek, i u svakome trenutku hodaju bistra i čista pogleda prema Bogu, Bogu trojstvenomu, izvoru i davatelju svakoga dobra. Neka od njih bude daleko čašćenje bilo kakvih idola. Molimo također da svaki stanovnik naše domovine, prožet trojstvenim Bogom koji je ljubav, koji silazi k čovjeku, koji ga posinovljuje, u svakome čovjeku gleda svoga brata, jer svima nam je zajednički Otac na nebesima.«

Dan hrvatske državnosti proslavljen je tako nekoliko dana prije samoga državnog praznika kako bi prije kraja akademske godine i prije godišnjih odmora moglo sudjelovati što više vjernika koji se nalaze na studiju ili službi u Rimu.

Misnom slavju nazočili su, uz velik broj vjernika, veleposlanici Republike Hrvatske u Republici Italiji te veleposlanici Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovačke, Ekvadora, Nikaragve i Brazila pri Svetoj Stolici.

Pjevanje su predvodili svećenici studenta Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima uz sudjelovanje salezijanskih bogoslova.

Denis Barić

■ SPLIT

Učenici spasili tisuće stabala

● Ravnatelj i učenici OŠ »Vrgorac« nagrađeni za iznimne rezultate u prikupljanju starog papira

— Na nadmetanju u prikupljanju starog papira 34 osnovne škole s područja splitsko-dalmatinske županije prikupile su čak 176 tona starog papira, spasio tako više od 3,5 tisuće stabala od sječe i uštedjevši 15 milijuna litara vode. Tim povodom je u četvrtak 8. lipnja u Splitu ravnatelj i učenike škola s najboljim rezultatima primila zamjenica splitsko-dalmatinskog župana Anđelka Vuko dodijelivši im diplome i zahvalnice zbog nastojanja na očuvanju okoliša.

Najuspješnije tri škole, Gradac, Brela i Vrgorac, suorganizator natjecanja tvrtka »Unijapapir« nagrađila je računalom. Izletom na Plitvice nagrađena su tri razreda koja su pri-

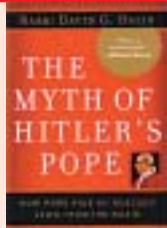
kupila najviše starog papira, i to 4. razred OŠ »Gradac«, 6. razred OŠ Petra Perice iz Makarske te 6. razred OŠ »Mejaši« iz Splita. Dvoje najuspješnijih učenika, Doris Mirko i Matej Biočić, iz OŠ »Gradac«, koji su sami prikupili čak 1850 kg starog papira, nagrađeni su mobitelima.

Za proizvodnju jedne tone papira utroši se dvije tone drva, 85 tisuća litara vode i 7,5 tisuća kilovata električne energije. No ukoliko se papir proizvodi od starog papira, odnosno reciklira, za jednu tonu potrebno je, umjesto drva, tek nešto više od tone otpadnog papira, pet puta manje vode i dvostruko manje električne energije.

Katja Tokić

povijesni osvrt

Dr. Jure Krišto

Uz knjigu: Rabbi David G. Dalin, *The Myth of Hitler's Pope. How Pope Pius XII Rescued Jews from the Nazis*, Regnery Publishing, Inc., Washington, DC, 2001, 209 str., cijena US \$27.95.

Najtežu zamjerku protupapalnim knjigama, poput Cornwellove i Godhagenove, rabin Dalin upućuje zbog činjenice da nigdje ne spominju osudu antisemitizma pape Benedikta XV. godine 1915. (56), što je najočitiji dokaz njihove zle namjere. Jednako tako te knjige ne spominju iznimno pozitivno mišljenje vodećeg američkog Židova Cyrusa Adlera o suradnji i međusobnom razumijevanju između njega i budućega pape u razdoblju od 1917. do Drugoga svjetskog rata (56-57). Pacelli je 1936. posjetio Ameriku, gdje je ostao mjesec dana i obišao gotovo sve države, a sastao se i s predsjednikom Rooseveltom. I tada je učinio uslugu Židovima (ali i predsjedniku Rooseveltu) skidajući s radija emisije popularnog o. Charlesa Coughlina koji je nerijetko u svojim kritikama predsjednika provlačio antisemitske tonove (57-58).

Iskrivljeno prikazivanje sklapanja konkordata

Dalin upozorava da su protucrkvni autori iskrivljeno prikazali sklapanje konkordata s Hitlerom 1933. godine i Pacellijevu ulogu u tome. Pogrešno je tvrditi da je konkordatom oslabljena politička moć njemačke Zentrum partije, jer je ona već bila nemoćna, dapače, ukinuta, prije sklapanja toga međudržavnog ugovora. Također je neosnovana tvrdnja da je njime učinjena šteta Židovima, budući da je konkordat sklopljen prije bilo kakvih Hitlerovih antisemitskih uređaba i zakona (60). Najvažnije je da konkordat Hitler nije dobio moralnu potporu svojim budućim političkim potezima, što je i državni tajnik Pacelli izrijekom potvrdio (60).

Naposlijetku, Dalin upozorava na ironiju da protucrkvni pisci nazivaju Pija XII. »Hitlerovim papom« dok su ga nacisti zvali »židovoljupcem«, a osobno je bio poznat kao protivnik nacizma (63-67). Tu je još jedna paralela sa zagrebačkim nadbiskupom Stepincom.

Rabin Dalin odgovara i na objede protukatoličkih pisaca koji prikazuju u negativnu svjetlu ulogu Pija XII. tijekom rata, osobito glede položaja Židova. Kardinal Pacelli bio je izabran za Petrova nasljednika 2. ožujka 1939. godine. Dalin ne propušta upozoriti da je Hitlerov glavni promidžbenjak Joseph Goebbels tom prigodom zabilježio u svoj dnevnik da je Hitler razmišljao o raskidu konkordata sa Svetom Stolicom i da će Pacelli postaviti prožidovsku politiku koju je vodio kao državni tajnik (70).

Papa je zaposlio više Židova

Slijedeći kronološki papine aktivnosti, Dalin podsjeća da je na Mussolinijeve rasističke zakone, po kojima su mnogi Židovi bili otpušteni sa svojih poslova u vladinim ustanovama, sveučilištima i sl,

Židovski rabin brani Pija XII.

papa Pio XII. zaposlio više židovskih intelektualaca u Vatikanškoj knjižnici, kao što su Roberto Almagio i Giorgio Levi della Vida (71-72), a fizičara Tullija Levi-Civita postavio za člana Papinske akademije znanosti (72). Drugima je pomogao pribaviti potrebne dokumente kako bi se mogli odseliti u Palestinu (Guido Mendes) i SAD (Vito Loterra) (72-73).

Prva enciklika pape Pija XII. *Summi Pontificus*, podsjeća rabin Dalin, izričito podsjeća čitatelje da kršćanstvo ne poznaje pogane i Židove, obrezane i neobrezane, a nacistički vođe, poput članka Gestapoa Heinricha Müllera, odmah su razumjeli da je to upereno protiv Njemačke. Shvatili su i Saveznici poruke enciklike, jer su njihovi zrakoplovi izbacili gotovo 90.000 kopija nad Njemačkom ne bi li osujetili nacističku propagandu. Treba li isticati da se takvi detalji, ističe Dalin, ne nalaze u protukatoličkim knjigama pisanima od katolika i nekatolika? (73).

Već su 19. siječnja 1940. Vatikanški radio i »Osservatore romano« objavili svijetu »užasne okrutnosti necivilizirane tiranije« nad poljskim Židovima i katolicima, što su židovska glasila, poput »Jewish Advocate«, te sekularna glasila, poput »New York Timesa« i »Manchester Guardian«, shvatili kao jasnu i glasnju osudu njemačkog nacizma (74).

Hitler je razmišljao o okupaciji Rima

Dalin dalje nabroja što je sve Pio XII. učinio u osudi njemačkog režima. Natrljao je uši njemačkome ministru vanjskih poslova Joachim von Ribbentropu, u uskršnom nagovoru 1940. osudio je njemačko bombardiranje nemoćnih građana, 11. svibnja 1940. osudio je njemačku invaziju Belgije, Nizozemske i Luksemburga, u lipnju 1942. govorio je protiv deportacije francuskih Židova, u božićnim nagovorima 1941. i 1942. godine osudio je sve što je i dotada osuđivao (74-75). Iako mu moderni kritičari spočitavaju da je mogao biti oštiji i izričitiji, Dalin podsjeća da su suvremenici znali značenje njegovih istupa i cijenili ih (75). Kao i u slučaju zagrebačkoga nadbiskupa Stepinca, suvremeni kritičari bi željeli da je papa upotrijebio točno one riječi koje oni zamišljaju da je trebao reći u osudi nacističke, ustaše i sličnih. U protivnome, ne pridaju nikakve važnosti papinim i Stepinčevim riječima. Njima ne znači ništa podatak da je Hitler razmišljao o okupaciji Rima i zarobljavanju pape (76-77), kao što su ustaše razmišljale o uhićenju i eliminaciji Stepinca. Slijedeći svoju iskrivljenu logiku, moderni papini kritičari misle da je papa morao ekskomunicirati Hitlera, ne pitajući se

koje bi koristili ili koje štete i bi li bilo ikakva efekta od tog čina (77-80).

Katolici spasili 80% rimskih Židova

Tako i u svezi s uhićenjima Židova u Rimu Susan Zuccotti (Under His very Windows - Pod vlastitim prozorima) spekulira kad je što papa morao znati i kako je kad morao postupiti. Rabin Dalin upozorava da se takvi argumenti oslanjaju na problematične pamflete, dok zaobilaze ozbiljne studije (82). Od časa kad je saznao o kupljenju Židova po Rimu u listopadu 1943. godine, papa je uputio crkvene ustanove te redovničke zajednice da prime Židove. Dalin iznosi da je 155 muških i ženskih samostana sudjelovalo u skrivanju oko 5000 rimskih Židova. Osim toga više od 3000 ih je našlo utočište u papinskoj ljetnoj rezidenciji Castel Gandolfo, 60 Židova je živjelo u isusovačkom sveučilištu Gregorijani, mnogi su se sklonili u Papinski biblijski institut, a na stotine ih je papa primio u Vatikanški grad (82-83).

Rimski Židov Michael Togliacozzo, koji je i sam bio spašen u katoličkom sjemeništu, tvrdi da je posredovanjem katoličkih ustanova spašeno 80% rimskih Židova (83). Zuccotti ne niječe da su katoličke ustanove i pojedinci spašavali Židove, ali ona pokušava tvrditi da za to nije bio odgovoran Pio XII, jer ona nije našla dokumenata koji bi to potvrdili (86). Uz to što, očito, ne razumije kako Katolička Crkva funkcionira ili može funkcionirati u izvanrednim okolnostima, Zuccotti nije impresionirana ni svjedočenjem mnogih crkvenih dostojnika i drugih osoba koje su mogle znati da je iza svih tih napora bio upravo papa. Dalin rezimiraju svjedočanstva u tom smislu mnogih: Tibora Baranskog iz Mađarske, Henrija de Lubaca iz Francuske, Giuseppea Palatuccija, kapucina Pierre-Marie Benoita, Fernarde Lebouchera, mons. Johna Patricka Carroll-Abbinga i dr.

Rabin Dalin je svjestan da je i u drugim zemljama u kojima je Sveta Stolica imala više utjecaja spašeno više Židova. Među njima su Mađarska, Slovačka, Hrvatska i Rumunjska (93). Dalin je bolje informiran o spašavanju Židova u Mađarskoj (93-94), Slovačkoj (97-99) i Rumunjskoj (95-97) nego u Hrvatskoj, ali će se i to promijeniti. Američka Židovka, podrijetlom iz Bosne i Hercegovine, Esther Gitman, upravo je obranila disertaciju o spašavanju Židova na području bivše Jugoslavije.

Rabin David G. Dalin zaključuje svoju raspravu pozivom Jad Vašemu u Jeruzalemu da papu Pija XII. proglasi »pravednikom među narodima« (105).

SVRŠETA K

Dalin iznosi da je 155 muških i ženskih samostana sudjelovalo u skrivanju oko 5000 rimskih Židova. Osim toga više od 3000 ih je našlo utočište u papinskoj ljetnoj rezidenciji Castel Gandolfo.